

יהא שמה רבה מבורך

Previously we learned that much of קדיש was authored in Aramaic so that the angels would not understand all of our words. מסכת ברכות דף ג' עמ' א', ד"ה היה לך in תוספות disagrees. In doing so, תוספות opens the door to a new issue. If the words within יהא שמה רבה מבורך are Aramaic words, what are its Hebrew equivalents? Let us first study ועונין יהא שמייה הגדול מבורך. מכאן יש לסתור מה שפירש במחזור: תוספות ויטרי יהא שמייה רבא שזו תפלה שאנו מתפללין שימלא שמו כדכתיב (שמות יז) כי יד על כם יה, שלא יהא שמו שלם וכסאו שלם עד שימחה זרעו של עמלק. ופירושו כך: יהא שמייה שם יה רבא, כלומר שאנו מתפללין שיהא שמו גדול ושלם; ומבורך לעולם הוי תפלה אחרת כלומר ומבורך לעולם הבא. וזה לא נראה, מדקאמר הכא יהא שמייה הגדול מבורך – משמע דתפלה אחת היא ואינו רוצה לומר שיהא שמו גדול ושלם אלא יהא שמו הגדול מבורך. וגם מה שאומרים העולם לכך אומרים קדיש בלשון ארמית לפי שתפלה נאה ושבה גדול הוא על כן נתקן בלשון תרגום שלא יבינו המלאכים ויהיו מתקנאין בנו, וזה אינו נראה שהרי כמה תפלות יפות שהם בלשון עברי; אלא נראה כדאמרינן בסוף סוטה (דף מט.) אין העולם מתקיים אלא אסדרא דקדושתא ואיהא שמייה רבא דבתר אגדתא שהיו רגילין לומר קדיש אחר הדרשה ושם היו עמי הארצות ולא היו מבינים כולם לשון הקודש לכך תקנוהו בלשון תרגום שהיו הכל מבינים שזה היה לשונם.

rejects the position of the מחזור ויטרי that the word שמייה is a combination of two words. Others argue that the word שמייה cannot be the combination of two words because the word שמייה (with a 'י') does not exist in Aramaic. They base their argument on דניאל פר' ב' פס' כ' – עָנָה דְנִיָּאל וְאָמַר לְהוּא שְׁמֵהּ דִּי אֱלֹקָא מְבָרַךְ מִן עֲלְמָא וְעַד עֲלְמָא.

In סידורים that were composed prior to the era of תוספות, the 1200's, we find that the word שמייה in קדיש is written with a 'י'. After the era of תוספות, we usually find that the word is written as שמה without the 'י'.

The סידר התפלה לרוקה opines that the Hebrew words that are represented by יהא שמה רבה מבורך are the words in (תהילים קיג'–ב') יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם.

There are others, among them the סידור עבודת ישראל, who maintain that the Hebrew words that correspond to יהא שמה רבה מבורך are the words: ברוך שם כבוד מלכותו: לעולם ועד. The significance of that position is that it connects the words of קדיש with service in the בית המקדש. We learn in בית המקדש that in the בית שם ברוך שם after a ברכה. Instead one would answer אמן after a ברכה. We also learn in יום כיפור after מסכת יומא דף סו' עמ' א' that on

the ברוך שם כבוד שם המפורש would recite the גדול כהן those present would answer שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

The position of the תרגום ירושלמי is based on the comments of the בראשית פרק מט'—פסוק א': ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואנידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים. פסוק ב': הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם. תרגום ירושלמי – ענא אבונן יעקב ואמר להון: אברהם אבוי דאבא קם מיני פיסול ישמאל וכל בני קטורה ויצחק אבא קם מיניה פיסול עשו אחי ואנא דחיל דלא יהי בניכון גבר לביה פליג על אחוי למיזל למפלה קדם טעוון אוחרניין; ענין תרי עשרתי שבטוי דיעקב כולהון כחדא ואמריין: שמע מינן ישראל אבונן י'—י' אלהנא י'—י' חד. עני יעקב אבונן ואמר: יהא שמיה רבא מברך לעלמי עלמין.

We know that the words יהא שמיה רבא מברך לעלמי עלמין correspond to the words ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד by comparing this version of the מדרש to the version פסחים דף נו' עמ' א'—דאמר רבי שמעון בן לקיש: (בראשית מט) ויקרא: מסכת פסחים יעקב אל בניו ויאמר האספו ואנידה לכם. ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין, ונסתלקה ממנו שכינה. אמר: שמא חס ושלום יש במטתי פסול, כאברהם שיצא ממנו ישמעאל, ואבי יצחק שיצא ממנו עשו. אמרו לו בניו: שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד. אמרו: כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד. באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

Our study of קדיש would be incomplete if we failed to notice the prominent role that the יהא שמה רבה and יתגדל ויתקדש שמה רבה, i.e., קדיש, name plays in רבנו של עולם מבורך. It forces us to note the number of places you find versions of the word שם within and ומקדישים וממליכים את שם האל המלך. תפלת שחרית Here are just two examples: נקדש את שמך בעולם. Why is it important that we speak about the רבנו של עולם's name? From a historical perspective, it is significant because in משה רבינו ע"ה's first encounter with the שמות ג'—ג'—ואמרו לי מה asked: משה רבינו ע"ה, רבנו של עולם שמו מה אמר אלהים. ויאמר אלקים אל משה אהיה אשר אהיה ויאמר פה תאמר לבני ישראל אהיה שלחני אליכם: טו ויאמר עוד אלקים אל משה פה תאמר אל בני ישראל יקוץ אלקי אבותיכם אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב שלחני אליכם זה שמי לעולם וזה זכרי לדר דר.

From a theological point of view it is important that we speak of the רבנו של עולם's name because it represents the only personal information that we know about the רבנו של עולם. That small bit of information becomes our קשר to the רבנו של עולם and it is יהא שמה רבא מברך that we need to have in mind each and every time we recite קשר.

TRANSLATION OF SOURCES

לְהַתְפַּלֵּל - They answer Yihai Shmai Rabbah Mivorach. From this source it is possible to dispute that which was explained by the Machzor Vitri that Yihai Shmai Rabbah is a prayer that we recite looking forward to a time when G-d's name will be complete once again as it is written: (Exodus 17) 'That G-d swore that His name would not be complete and His throne would be incomplete until He eradicated the memory of the descendants of Amalek. This is how the Machzor Vitri explained the words Yihai Shmai Rabbah: that the word Shmai is the combination of two words: Shmai Yah, meaning that we pray that G-d's name be great and complete and the word Mivorach is another request that we make, meaning that G-d's name should be blessed in the next world. The explanation of the Machzor Vitri does not follow because the gemara here says: May G-d's great name be blessed, meaning that we make only one request. We do not mean to request that G-d's name be complete and that G-d's name be blessed but rather we request that G-d's great name be blessed. There are many who say that Kaddish was written in Aramaic because it is a beautiful prayer and a beautiful praise of G-d and that is why it was composed in Aramaic so that the angels would not understand it and be jealous of us. This explanation does not make sense because we have many beautiful prayers which are in Hebrew. Rather the reason that Kaddish was composed in Aramaic must be in accordance with that which was written in Masechet Sotah: the world remains standing because of the Kedusha D'Sidrah (OOVah L'Tzion) and the words Yihai Shmai Rabbah that are recited after a discourse in Aggadatah when they would say Kaddish. There usually were unlearned people who did not understand Hebrew at the lecture. So they composed Kaddish in Aramaic so that everyone would understand because it was their native language.

דְּנִיאֵל פִּרַּ' ב' פִּסְ' כ' - Daniel spoke and said, Blessed be the name of G-d for ever and ever;

וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶת בָּנָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי אֵלֶיכֶם וְאָמַרְתִּי לָכֶם מַה יִּהְיֶה לָכֶם בְּיָמֵי הַסּוֹף. קַבְּלֵם יַחְדָּם וְשִׁמְעוּ אֶת דְּבַר אֲבִיכֶם וְשִׁמְעוּ אֶת דְּבַר יִשְׂרָאֵל אֲבִיכֶם. - And Jacob called to his sons, and said, Gather yourselves together, that I may tell you that which shall befall you in the last days. Gather yourselves together, and hear, you sons of Jacob; and listen to Israel your father.

וַיִּבְרָא יַעֲקֹב אֶת בָּנָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי אֵלֶיכֶם וְאָמַרְתִּי לָכֶם מַה יִּהְיֶה לָכֶם בְּיָמֵי הַסּוֹף. קַבְּלֵם יַחְדָּם וְשִׁמְעוּ אֶת דְּבַר אֲבִיכֶם וְשִׁמְעוּ אֶת דְּבַר יִשְׂרָאֵל אֲבִיכֶם. - Yaakov, our forefather, began to speak and said to his children: Avrohom, the father of my father, gave birth to unworthy

persons, Yishmael and the children of Ketura; Yitzchak, my father, gave birth an unworthy person, my brother, Esau. I am afraid that among you is a man who is different than his brothers and who worships another diety. The twelve sons of Yaakov answered as one and said: Listen to us, Israel, our father, G-d is our G-d; G-d is one. Yaakov, our

father, answered: Yihai Shmai Rabbah Mivorach L'olmai Ohlamin.

'א-פסחים דף נו' עמ' א'-For R. Simeon b. Lakish said: And Yaakov called to his sons, and said: Gather yourselves together, that I may tell you that which shall befall you in the end of days. Yaakov wished to reveal to his sons the end of the days whereupon the Shechinah departed from him. Said Yaakov: Perhaps, Heaven forbid! there is one unfit among my children, like Avrohom, from whom there issued Yishmael, or like my father Yitzchak, from whom there issued Esau. But his sons answered him: Hear O Israel, G-d is our G-d, G-d is One. Just as there is only One in your heart, so is there in our heart only One. In that moment our father Jacob opened his mouth and exclaimed, Blessed be the name of His glorious kingdom for ever and ever (Baruch Shem Kvod Malchuto L'Olam Vaed).

13. שמות ג-יג'-And Moses said to G-d, Behold, when I come to the people of Israel, and shall say to them, The G-d of your fathers has sent me to you; and they shall say to me, What is his name, what shall I say to them?

14. And G-d said to Moses, I AM THAT I AM; and he said, Thus shall you say to the people of Israel, I AM has sent me to you.

15. And G-d said moreover to Moses, Thus shall you say to the people of Israel: The G-d of your fathers, the G-d of Abraham, the G-d of Isaac, and the G-d of Jacob, has sent me to you; this is My name forever, and this is My memorial to all generations.